valter hugo mãe

A SPANYOLOKAT GYÁRTÓ GÉP

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

valter hugo mãe

A SPANYOLOKAT GYÁRTÓ GÉP

Fordította
Csaba Márta

TYPOTEX

Az Európai Unió társfinanszírozásával

Az Európai Unió társfinanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Funded by the DGLAB/Culture and the Camões IP – Portugal.

a máquina de fazer espanhóis
©2016, Valter Hugo Mãe e Porto Editora
Hungarian translation © Csaba Márta, 2026
Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2026
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!
Ezt a könyvet ember írta és ember fordította.

ISBN 978 963 493 378 6
ISSN 2064-2989

Nem vagyok semmi.
Sose leszek semmi.
Nem is akarok lenni semmi.
De azért a világ minden álma belém szorult.

Álvaro de Campos: *Trafik*
(Somlyó György fordítása)

Anya, ha nagy leszek,
dolgozni akarok, egyedül élni,
és egy malac egyedülálló anyukája akarok lenni.

Catarina, ötéves

Kedves Olvasó!

Az -o-ra, -a-ra és -e-re végződő szavak toldalékolásánál eltértünk attól, amit egy magyar olvasó szeme megkívánna. A portugál nyelvben ugyanis a szó végi hangsúlytalan -o-t u-nak, az -a-t halk, elharapott, levegős á-nak vagy a-nak, az -e-t pedig egészen zárt, alig hallható, ö-szerű hangnak ejtjük. Az ilyen szó végi magánhangzók toldalékolására a magyar helyesírásban pillanatnyilag nincs szabály, de mi úgy gondoljuk, hogy akkor maradunk közel a portugál kiejtéshez, ha valamilyen formában jelezzük, hogy az ott nem -ó-nak, -á-nak és -é-nek ejtendő. Mi a kötőjelet választottuk.

A kiadó

az apámnak ajánlom,
aki nem érte meg az öregkort

első fejezet
a jó emberek fasizmusa

mi jó emberek vagyunk. nem állítom, hogy afféle ostobák lennénk, akikből hiányozna a szükséges erő, egy bizonyos ellenállás a nehézségekkel szemben, semmi ilyesmi, őszintén jó emberek vagyunk, és még él bennünk az a naiv vágy, hogy ilyennek is látszódjunk, becsületesnek és szorgalmasnak. ez egy ilyen nép, érti. letette a tollat. egyértelművé akarta tenni ezt a gondolatot, és meg kellett bizonyosodnia arról, hogy odafigyelek rá. nincs sok kedvem beszélni, uram, tudja, egy kissé ideges vagyok, válaszoltam. ne aggódjon, folytatta, a társalgás inkább önt kívánja szórakoztatni, és ha reagálás nélkül szórakozik, azt sem veszem rossz néven. ezt művelte a szabadság, tette hozzá. az egyik nap minden iránt bizalmatlanok vagyunk, másnap pedig mi vagyunk a legbékésebb családapák, igazán boldogok és megtévesztettek. és kigondolhatunk bármilyen szörnyűséget, amikor kilépünk az utcára, mintha mi sem történt volna, mert az semmi. a gondolatok, barátom, napjainkban kicsinyebbek. nincs jelentőségük. a szabadság ugyanezt teszi, elveszi a jelentőségét annak, amit gondolunk, mert úgy tűnik, hogy már nem is kellene gondolkodnunk. tudja, mintha csak nem is kellene gondolnunk a szabadságra. az megadatott, mint az oxigén, és hogy a tüdőnkkel lélegzünk. biztosan nem győznek meg minket arról, hogy térjen vissza a cenzúra, bármilyen típusú cenzúra, az em-

bertelenség volna, és most európaiak vagyunk. a mi sajátos szellemünk bármely igazságtalanságát európa majd biztosan kijavítja, mindörökre. ez aztán a vívmány. és olyan, mint ahogy lélegzünk, van oxigén, és használjuk a tüdőnket, nem nyújtunk be kérvényt, csináljuk és megtörténik, és senkinek nem jut eszébe, hogy másképpen legyen. türelmetlen voltam. bólogattam, mintha egyetértenék, mert így szoktam gyorsan lerövidíteni a társalgást anélkül, hogy megőrülnék. laura-t bent tartották, az orvosok jöttek és mentek, egy percre sem méltattak. a férfi megint tollat ragadott a véget nem érő űrlapok felett, amiket töltögetett, és megismételte, ha nem keltünk feltűnést, egy egész életet eltölthetünk a legalantasabb ösztönökkel, és senki sem tudja meg. a szabadsággal csak a legóvatlanabb kretének lettek rossz emberek. az összes többi megtisztelve érzi magát, és emelt fővel illeszkedik be a társadalomba. és hová vezet ez minket, kérdeztem én. hová, vágott vissza, örvendve a látszólagos érdeklődésemnek. igen, válaszoltam kissé provokálva, mit akar ezzel mondani valójában, a gyakorlatban mit jelent egy ilyen teljesen öncélú kijelentés. ismét letette a tollat, felállt, mint aki egy véget nem érő mellébeszélésbe kezd, de a tétovázás után egyből a tárgyra tért. egy olyan korban, amikor mind jó emberek vagyunk, a véteknek el kell érnie az ártatlanokat, válaszolta. az ártatlanokra gondoltam. nem vagyok könyörületes ember, nem, nincsenek ártatlanok. uram, ha megtenné, nézze meg, hogy van a feleségem, már két órája itt vagyunk, és egy uzsonna utáni gyengélkedéshez nekem ez sok időnek tűnik. nyugalom, uram, nyugalom, ez itt isten órája szerint működik. nem hiszek istenben, válaszoltam neki, elegendőek nekem az emberek. mire ő visszavágott, és maga talán úgy véli, én hiszek. nem. ezt csak úgy mondják. belekapaszkodunk abba, amit a nép beszél, és gondolkodás nélkül mondjuk.

odamentem az ablakhoz. ködhomályos nap volt, nem ködöl borított, de sűrű, nehezen áttörhető világosság, égett tőle az ember szeme, és közeli viharral fenyegetett. ő is felállt, és azt mondta, fülledt lett az idő, gyűlölöm az ilyen napokat. azt válaszoltam, csakúgy, mint én. ő visszakérdezett, nem lett dühös a beszélgetésünk miatt, silva úr, ugye nem. azt mondtam, nem. ezek egy olyan ember ostoba dolgai, aki sokat gondolkodik az életről, erősködött, mert a halálról való gondolkodás félelmet ébreszt. ne fáradjon, én is gondolkodom, és ebben a pillanatban, mint tudja, a feleségem élete miatt aggódom. egy percre kikémleltünk, mintha azt akartuk volna, hogy szakadjon le a súlyos égbolt, de nem történt semmi. a férfi törte meg a csendet, hogy elmagyarázza nekem, az ő neve is silva. cristiano mendes da silva, és én azonnal úgy gondoltam kettőnkre, mint az elő- és a hátlapra, én, antónio jorge da silva, és ő, az európai silva, a büszkeségtől dagadó mellkasával, mintha mindent egyedül vívott volna ki. ebben az országban mindegyikünk silva, vagyis hát szederbokor, szinte mindegyikünk. úgy növünk itt, mint a tüskés bozót, így van ez. mint a szederbokrok. erdeiek vagyunk, mondtam, arra kényszerülve, hogy elmosolyodjam, mint aki fegyverszünetért könyörög. pontosan, értett egyet, így a tüskés bozótból terjedünk a földeken, emberi kinézettel, de nagyon vadul, neveletlenül. elhúztam a számat, és nem válaszoltam. aztán nem tudtam megállni, és hozzátettem, nézze, mi jól neveltek vagyunk. és majdnem megszidott, de a nevelést ebben az országban bottal verték az emberbe, vagy nem így látja. úgy véltem, hogy ez a silva egy jó nagy marha, és elszívja az erőmet a szócséplésekkel, amelyek odáig jutottak, hogy ingerültségemben, szándékom ellenére, elveszítettem a nyugalmamat. és erősködött, már a határvonalon, de jó emberek vagyunk, hihetünk abban, amiben akarunk, mindig

is jó emberek leszünk. mi, portugálok, igazán azok vagyunk, vésse ezt az eszébe, silva kolléga. és engem senki sem fog megalázva látni, mint régen, európaiak vagyunk, én egy európai silva vagyok, vagyis még sokan vannak, akik nem azok, csak mert még nem fogadták ezt el, vagy nem értették meg. de tudja, mit mondok önnek, ez elkerülhetetlen. mindenkihez eljut. itt az ideje. itt az ideje. egy napon majd ugyanannak a világnak a polgárai leszünk. egyenlők, mind egyenlők és boldogok, még ha csak kényszerből is. terjedünk, ahogy az hozzánk illik, és egy nap már nem leszünk erdeiek, sem vadak, meg elhagyjuk ezt a bozótként való terjedést, mert egyre illedelmesebbek, kifinomultabbak leszünk mi is, az érdeklődésünk is, teli érdekes árnyalatokkal, leleményesek leszünk, mint a nagy jellemek. egy napon, a francba is, megjön a józan eszünk.

ez egy módja lenne annak, hogy elmagyarázzuk az összes silva történetét, mondta nevetve. elterjednek, mint a tüskés bozót, és jó emberek, ez az összes silva magyarázata. és a feleségem, kérdeztem én. nem tudna segíteni, hogy megtudjak valamit a feleségemről. ő kicsit meghökkent, mintha valamiféle hipnotikus állapotból ébredne, és azt kérdezte, mit tehetek én. nekem nem adnak felvilágosítást, csak egy kisegítő vagyok. kintről egy száraz csattanás hallatszott az égből, mintha végre eltört volna egy homályos üveg, készen arra, hogy átengedje az esőt. esni fog, mondta az európai silva. hallgattam, visszatértem az ablakhoz, és nagy szükségét éreztem annak, hogy elmenjek onnan.

hirtelen egy orvos lépett a kis terembe, és odajött hozzám. antónio silva úr. igen, válaszoltam. a felesége jól van, még várunk néhány vizsgálati eredményt, most éppen alszik. nyugtatókat kapott, így egyhamar nem fog felébredni, és szeretnénk, ha az éjszakát itt töltené. elmosolyodtam, mint egy elveszett kis-

gyerek, akit kézen fognak. nem maradhatnék én is, kérdeztem. az orvos, már eltávolodva tőlem, azt mondta, hogy nem, ezen az osztályon nem, azzal eltűnt. az európai silva megjegyezte, nekik minden könnyebb, szakmai gondoskodást éreznek az emberek iránt. olyan ez, mint a növénygondozás, teljesen olyan, hiszen én jól látom, hogy meg se hallják, amit az ember mond nekik, még ha a páciens nyög vagy kiabál is, ők elolvassák a papírokat és a lapokat, amiket nyomtatnak, megnézik az emberek színét, és úgy döntenek, ahogy jólesik. de ne aggódjon, tudják, mit csinálnak, és még szívük is van, én jól megértem őket. de nélküle nem mehetek haza. nem hagyhatom itt egyedül. nem lenne egyedül. de nélkülem egyedül lenne, ez az a magány, ami engem érint, amitől félek. és ez soha nem történt meg. nem, kérdezte. majdnem ötven év házasság alatt sosem fordult elő. az is szerencse volt. igen, szerencse volt. hát ezen ne múljon, mondta ő, ha van türelme a társaságomhoz, maradjon itt mellettem. rokonszenvezem önnel. beszélek a biztonságiakkal, és itt tölti velem az éjszakát, nézi, ahogy nyomtatványokat töltök ki, és hallgatja az esőt. majd azt mondom nekik, hogy az unokatestvérem. lehetnénk unokatestvérek. mennyi idős. betöltöttem a nyolcvannégyet. bámulatos, tudja, nem néz ki annyinak. én hatvanöt éves vagyok, és a jövő hónapban nyugdíjba megyek, mert már éppen eleget dolgoztam, és most kényelmet szeretnék.

az eső hevesen zúdult a kinti világra. úgy csapódott az ablaküvegnek, mintha egy erős fogazatú szörnyeteget rejtene, amely fel akar minket falni. lerogytam az íróasztal melletti székre, ahol az a másik ismét dolgozott, és bekerítve éreztem magamat.

és a nyugdíjaskor jöhetne korábban. mielőtt fájni kezd az ember háta, és elfelejti az autóvezetés fortélyait. én már egyáltalán nem vezetek. elvakítanak a fények, és összezavar a zaj, meg a minden irányból áramló emberek. de el sem tudja

képzelni, mennyire vágyom arra, hogy csak úgy ellegyek, tennivaló nélkül, csak sétálgatva, friss dolgokat eszegetve. egyre inkább elegem van ezekből a feladatokból. én vagyok a farka ennek a gépezetnek. a gépezet segge, érti. az a mocsok, amit senki nem akar megcsinálni, az mind az én asztalomra jut. és miközben figyelem, hogy ki jön, vagy ki jöhet be, eltékozlom az életemet, mintha gyorsan szeretném azt eltékozolni. én azok közül való vagyok, akiknek fájt az élet, és minél korábban elnyúlhatok pihenni, annál boldogabb vagyok. ez itt nagyon jó annak, aki most kezdi, és egészséges. de nekünk, idősebbeknek már nagyon szomorú idejönni és azt látni, hogy ki lesz beteg, és ki hal meg. mindennap ugyanaz van. azért vagyunk itt, hogy meghaljunk, ne legyenek kétségei, és nincs az a csoda, ami angyalokat vagy szenteket küldene ide, hogy feltámasszon valakit. aki elment, az elment, és nem tér vissza. én itt jól látom ezt. könyörület nélkül az igazak vagy a jóságosak iránt, mindannyian fehérré válnak, akárcsak a rosszak vagy a zsugoriak, és ugyanazokba a koporsókba férnek bele, és tudja, ami hihetetlen, a papoktól ugyanazokat az útravalókat kapják a prédikációban, mindent méretre, hogy bebizonyítsák, mindannyian porrá leszünk, mindannyian pontosan ugyanolyan bátrak vagyunk, semmi több. és ha az eső egy kicsit megerősödik, majd bezúdul ide. ne csodálkozzon. történt már ilyen. egyszer volt egy nagy vihar, egészen úgy tűnt, mintha mérges volna ránk. károkat okozott itt a környéken, akarom mondani, de amikor a kórházhoz ért, úgy látszott, mintha ismerne itt valakit, a szoptató madonnánkat, akkora erővel kezdte el verni az ablaküvegeket, hogy néhány perc elteltével, nem is tudom, hogy volt, jó néhány megrepedt, és itt, mielőttünk, az egész annyira heves volt, hogy csak azért nem haltam meg kettévágva, mert megéreztem a támadást, és elbújtam ott hátul, lesve, hogy mi lesz

belőle. most ez más. minden meg van erősítve. ez nem törik el semmilyen ütéstől. legyen nyugodt. még ha a vihar ismeri is magát, nem kapja el itt bent. csak egy kicsit magára ijesztettem.

maga szerint a kocsik biztonságban vannak, kérdeztem. nem tudom, válaszolta. ma, azt hiszem, elkezdenek majd ott lebegni, mint a kis hajók, amíg jól megtelnek vízzel, és elsüllyednek. melyik az öné, tudakolta. az ott. az a már kissé öreg szürke. ha elkapja a víz, amilyen könnyű, simán lesiklik. ne gondoljon erre. üljön le, silva úr, üljön le, és igyon egy kávét. ha akarja, van ott egy új kávéautomata, az finom kávét ad. ezt a kórházat lábbal építették. hogyan lehet egy parkolót csinálni a kocsiknak, ami a viharban uszodává változik. ó, ezt már nagyon régen építették. már csak arra jó, hogy lebontsák. ezt az egészet le kellene bontani, és újrakezdeni, más szégyennel az arcukon.

leültem, és igyekeztem távol tartani magamat. belevesztem a fejembe, azt figyelve, hogy a valóság nem változik-e mássá. nem ott, nem azzal a férfival és nem is azzal az esővel, amely készen állt arra, hogy elvigye a kocsimat. laura nevetne rajtam, kétségtelenül. azon, hogy mennyire hagytam magamat elveszni, amikor nem volt mellettem. egy anyára van szükséged, mondogatta nekem. engem nem is érdekelt, hogy nyolcvannégy éves koromban a saját feleségemet úgy láttam, mint a kiegyensúlyozott túléléshez szükséges anyát. az biztos volt, hogy minden összezavart, amivel egyedül kellett boldogulnom. már olyan régóta voltunk nyugdíjasok, annyira hozzászoktunk ahhoz, hogy függjünk egymástól a napok kopásában, a napok örömében és még egy bizonyos nosztalgiával a gyerekek irányításában. neki nem tetszett, hogy én azt gondolom, és még kevésbé, hogy kimondom, de világos volt számomra, hogy már nem utasítottuk a felnőtt és független gyerekeket, ettől aztán néhány szerepünk kiüresedett. olyan volt ez, mintha meg-

haltunk volna bizonyos dolgok számára. csak a nosztalgia maradt, amely lehetett volna édesebb, ha biztos lett volna az, hogy a gyerekeink élnek, és úgy élik az életüket, ahogy azt kell. de laura azt akarta hinni, hogy még mindig megfogadják, amit ő mond. azt hitte, hogy elámulnak a bölcsességén, tisztelettudóan megfogadnak minden tanácsot, és tanácsnak hívják, hogy ne alázzák meg magukat attól a gondolattól, hogy az anyjuk parancsainak vetik alá magukat. én nevettem rajta, újra meg újra, és azt mondtam, hogy az puszta illúzió, hogy laura bármit is megparancsoljon a már felnőtt gyerekeinknek. ha ők elhallgattak, és homlokon puszilták őt, miután meglátogattak minket, az azért volt, mert őt és engem is úgy láttak, egyértelműen, mint egy kedves bolondot, teli téves gondolatokkal, de kedveset, annyira eltévedtnek és esendőnek, de kedvesnek, már öregecskének és hasznavehetetlennek arra, hogy megcáfolják vagy valami jobb módon átneveljék, de mindig kedvesnek. laura megharagudott, teázott, és hallgatásba burkolózott, mint aki méltóképpen válaszol, megkövetelve nagyasszonyi helyét, aki bölcs a mindenkori odaadás, az életkor nagylelkűsége és dicsősége által. mulatságossá vált. enyhe remegéssel összeszorította az ajkát, és nem akart beszélgetni. én egyedül teáztam, és imádtam a szerelmes civódásainkat. olyan éretlenek voltunk, mint a fiatalabbak. annyira egymásnak teremtettek minket, amennyire csak lehet. tudtuk már, hogy honnan fúj a szél, és hogy egy-két óra elteltével újból egymás szívébe kerülünk kényeztetéssel és az örök szerelem ígéretével.

silva úr, az európai, csendben nézett engem. félbehagyta a nyomtatványok kitöltését, és ámultan figyelte az álmodozásomat. elnézést, silva úr, szólt hozzám, de hát nem megszokott azt hallani, hogy nyolcvannégy évesen egy férj így beszél a hitveséről. azt tudom, hogy a férfiak sebezhetőbbekké válnak,

gyámoltalanokká, beszarikká, de magával más a helyzet, nem olyan, tudja, nem olyan. én pedig azt válaszoltam, hogy tökéletesen értem, amit mond. odahajolt hozzám, és komolyan, megfontoltan hozzátette, maga több, mint jó ember, magasabb rendű, mert a legjobb módon tudott megkorosodni, viszonozva. igen, igen, ne jöjjön nekem most mással, mert egy szenvedélyes szerelem ebben a korban és annyi együtt töltött idő után, az csak olyan emberé lehet, aki képes adni. abban a pillanatban, akár tört üvegeket az ég, akár nem, az a nagyon kellemetlen ember más lett. talán azért, mert futólag kimondta az én laura-m nevét, arra használva fel, hogy gratuláljon valami hősi szerelmi adottsághoz. és a szerelem a hősöknek való. a szerelem a hősöknek való. talán csak azért, mert már nagyon előrehaladt az idő, megvolt hajnali három is, az üvegeken túl pedig az a pokoli idő. de a férfi ijesztően tisztán látónak tűnt, nem pedig ostobának, ahogy a bolondok néha konkrét és hasznos látomásokkal bírnak. egy pillanatra elhallgattam. elmosolyodtam. megkérdeztem tőle, hogyan vélekedik rólunk, a silva nevűekről, amikor megöregedve a feleségünket már anyánknak szeretnénk, és minden okosságot megteszünk, hogy oly sok mindenben egy új gyermekkort élhessünk meg. nagy szemet meresztett, biztosan megértette végül, hogy bennem egy barátra lelt. nem válaszolt azonnal. sehogy sem válaszolt. a csendes folyosóról, ahová oly sok órával ezelőtt elvitték tőlem laura-t, kijött egy halálosan nyugodt ápolónő. nekem nem is kellett volna ott lennem, de mi hasznom lett volna abból, ha máshol töltöm az éjszakát. mi haszon származott abból valójában, hogy nem haltam meg én is. az üvegtáblához tapasztottam az arcomat. a kocsim mozdulatlanul állt, végül a parkoló csodálatos teljesítménnyel elvezette a vizet. minden csak az élet legtermészetesebb dolgai iránti túlzott félelemből fakadt. és abban a pil-

lanatban az eső nem is erősödött fel, nem dörgött az ég, semmi nagyobb vagy különösebb nem mutatott arra, hogy ismerne engem. és pontosan azért érintettem az arcomat az üvegtáblához, hogy vigyenek el engem, semmisítsék meg a testemet vagy legalább a tudatomat. az eső, silva úr, mondta nekem a másik férfi, nem tudja önnek visszahozni laura asszonyt. de én azt megmondhatom magának, hogy nagyon szép az a lélek, amelyik akkor távozik, amikor a szerelmese ily módon mutatja ki a szerelmét. nem értettem meg azonnal, hogy mit akart ezzel mondani. a földre roskadtam, egy időre elvesztettem az eszméletemet, és én senki lehettem, ahogyan a dolgoknak ilyenkor lenniük kellene. csak azután kiáltottam, azonnal kifogyva a szuszból, mert az az elmélet, hogy van oxigén, használjuk a tüdőnket, és minden meg is történik, igaz, nem száz százalékban. és görcsbe rándultam a padlón, és az engem ott segítő férfi meg nő keze pontosan egy szörny fogakkal teli szájára hasonlított, amelyik engem akart felfalni, és amely a lényem minden pontján belém furakodott. a rettegés támadott meg, mintha a rettegés anyagi lenne, és kizárólag értem jött volna el.